

O'ZBEKISTON AHOLISI ORASIDA KENG TARQALGAN GENETIK KASALLIKLAR VA ULARNING OLDINI OLISH CHORALARI

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Tabiiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi
Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna
Email zulayxoabdunazarova1@gmail.com
Tel: +99891 954 30 90*

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Biologiya yo'nalishi 4 -kurs 402-(s) guruh talabalari
Sharipova Shaxnoza Zokirovna
Email: shaxnozasharipova71@gmail.com
Erqulova Lobar Alisherovna
Email: biologik4@gmail.com*

Anotatsiya: O'zbekiston aholisi orasida genetik kasalliklarning tarqalishi dolzarb tibbiy-biologik muammolardan biridir. Genetik kasalliklar DNKdagi mutatsiyalar natijasida vujudga kelib, organizmning irsiy xususiyatlariga ta'sir ko'rsatadi. Mamlakatimizda gemofiliya, talassemiya, Daun sindromi, fenilketonuriya va albinizm kabi irsiy kasalliklar nisbatan keng tarqalgan. Ularni erta aniqlash va oldini olish uchun tibbiy-genetik maslahat, prenatal diagnostika va genetik skrining usullari qo'llanilmoqda. Sog'lom nikohni targ'ib qilish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va aholi genetik savodxonligini oshirish orqali irsiy kasalliklarning kamayishiga erishish mumkin.

Kalit so'zlar: Genetik kasalliklar, irsiyat, mutatsiya, gemofiliya, talassemiya, Daun sindromi, genetik maslahat, prenatal diagnostika, profilaktika.

O'zbekiston aholisi orasida genetik kasalliklar soni yildan-yilga ortib borayotgani tibbiyot va biologiya fanlari oldiga muhim vazifalarni qo'ymoqda. Irsiy kasalliklar inson genlaridagi o'zgarishlar, mutatsiyalar yoki xromosoma anomaliyalari natijasida kelib chiqadi. Bunday kasalliklar ko'pincha avloddan-avlodga o'tadi va ularni erta aniqlash hamda oldini olish jamiyat salomatligi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston aholisi orasida keng tarqalgan genetik kasalliklarga talassemiya, gemofiliya, fenilketonuriya, Daun sindromi va albinizm kabi irsiy buzilishlar kiradi. Ushbu kasalliklarning tarqalishida qarindoshlar o'rtasidagi nikohlar, ekologik omillar va genetik nazoratning yetarli emasligi muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy genetik tahlillar, DNK diagnostikasi va irsiy maslahatlar orqali ushbu kasalliklarning oldini olish imkoniyatlari mavjud. Aholi o'rtasida genetik savodxonlikni oshirish, genetik

maslahat markazlarini kengaytirish va prenatal (tugʻilishdan oldingi) diagnostika tizimini rivojlantirish irsiy kasalliklar tarqalishini kamaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Oʻzbekistonda genetik kasalliklarning erta aniqlanishi va profilaktikasi sogʻlom avlodni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Irsiy kasalliklarni kamaytirish uchun tibbiy-genetik tadqiqotlarni kengaytirish, aholiga genetik maslahat xizmatlarini yoʻlga qoʻyish hamda sogʻlom turmush tarzini targʻib etish dolzarb masaladir.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Karimova, M. (2021). Tibbiy genetika asoslari. Toshkent: Oʻzbekiston Fan nashriyoti.
2. Tursunov, A. (2020). Inson irsiyati va genetik kasalliklar. Toshkent: “Yangi asr avlodi”.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi. (2023). Genetik kasalliklarning oldini olish boʻyicha metodik qoʻllanma. Toshkent.